

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΜΑΪΟΥ-ΙΟΥΝΙΟΥ 2019

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΧΡΟΝΟΣ: 2 ώρες και 30 λεπτά

ΤΑΞΗ: Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 22/05/2019

ΟΔΗΓΙΕΣ:

- 1) Να γράψετε μόνο με μπλε μελάνι.
- 2) Δεν επιτρέπεται η χρήση διορθωτικού υλικού.
- 3) Να προσεχθεί ιδιαίτερα η εμφάνιση του γραπτού και η ορθογραφία.
- 4) Όλες οι απαντήσεις να γράφονται πάνω στα φύλλα εξέτασης που σας δίνονται.

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από δύο (2) μέρη και οκτώ (8) σελίδες.
Να απαντήσετε σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α': ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ**(ΜΟΝΑΔΕΣ 70)****Μετανάστες και κοινωνικός αποκλεισμός**

Ένα πρωτόγνωρο φαινόμενο αντιμετωπίζει τις τελευταίες δεκαετίες το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Πρόκειται για την πληθώρα των παιδιών μεταναστών που φοιτούν στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποτέλεσμα των ισχυρών μεταναστευτικών ρευμάτων που έχουν κατάληξή τους τη χώρα μας. Οι εντυπώσεις που προκαλεί η ισχυρή παρουσία μεταναστών είναι πιο έντονες, αν αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι τη δεκαετία του '70 η Ελλάδα ήταν ουσιαστικά αφετηρία ισχυρών μεταναστευτικών ρευμάτων, τόσο προς χώρες της Ευρώπης όσο και προς άλλες ηπείρους (κυρίως Αμερική και Αυστραλία). Η εξέλιξη αυτή της Ελλάδας, από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών, έχει προκαλέσει δυνατούς κραδασμούς σε όλα τα επίπεδα της ελληνικής κοινωνίας, όπως και στο εκπαιδευτικό της σύστημα, ένα σύστημα από παράδοση εθνοκεντρικό, συγκεντρωτικό και δύσκαμπτο, κατευθυνόμενο κατά βάση από μονοπολιτισμικές αντιλήψεις και πρακτικές.

Η αντίδραση της Πολιτείας μπροστά στη νέα αυτή πραγματικότητα, σύμφωνα, τουλάχιστον, με την επίσημη τρέχουσα ρητορική, ήταν αρχικά η αδιαφορία ή η προσπάθεια «αφομοίωσης» των μεταναστών και των παιδιών τους και αργότερα η «ένταξη» ή η «ενσωμάτωση» των μεταναστών -και κατεξοχήν όσων χαρακτηρίζονται παλιννοστούντες- στην ελληνική κοινωνία και η πρόληψη ή η περιστολή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Σε κάθε περίπτωση, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στους εκπαιδευτικούς θεσμούς. Από τη μια πλευρά, θεωρείται ότι μέσω της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης η εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των νέων ανθρώπων σε μια φάση κατά την οποία αυτή διαπλάθεται εύκολα, με στόχο τη διευκόλυνση της αποδοχής της ετερότητας και της αμοιβαίας κατανόησης ανάμεσα σε άτομα διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης. Από την άλλη πλευρά, τα μορφωτικά εφόδια που ενδέχεται να αποκτήσουν τα παιδιά των

μεταναστών, σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται συχνά εποχή της γνώσης, θεωρούνται αναγκαία προϋπόθεση για την ένταξη εν συνεχεία στην αγορά εργασίας και την εξασφάλιση πρόσβασης σε ποικίλα δημόσια αγαθά και την ουσιαστική συμβολή τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής.

Ο προβληματισμός που αφορά την αντιμετώπιση μαθητών/μαθητριών διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών θεσμών δεν αποτελεί πρόσφατο φαινόμενο. Η ενίσχυση όμως του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών, που προέρχεται από την αυξανόμενη αλληλεξάρτησή τους σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει αναδείξει τα σχετικά προβλήματα σε θέματα μείζονος σημασίας και αυτή η τάση φαίνεται ότι θα ενισχυθεί στο μέλλον. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η συστηματική ενασχόληση με αυτά, η αναλυτική μελέτη τους και η συνεχής και οργανωμένη παρέμβαση σε όλα τα επίπεδα, με στόχο την αντιμετώπισή τους. Η μελέτη και η ανάλυση των επιμέρους παραμέτρων έχουν ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο για την περίπτωση των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά και για κάθε μαθητή που εντάσσεται στους σχολικούς θεσμούς και διαμορφώνει στο πλαίσιό τους μια σχέση με τη γνώση.

Παύλος Χαραμής, *Μετανάστες και κοινωνικός αποκλεισμός. Ο ρόλος του σχολείου* (<http://3gym-kerats.att.sch.gr/library/spip.php?article19>, ημερομηνία τελευταίας προσπέλασης 10.5.2019).

A.I ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΜΟΡΦΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ (ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1. Αφού μελετήσετε προσεκτικά το πιο πάνω κείμενο, να γράψετε την περίληψη έκτασης 120-140 λέξεων. Το κείμενό σας θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σας. (μονάδες 8)

A.I.2. Με ποιους δύο τρόπους μπορεί η εκπαίδευση να βοηθήσει στην ομαλή ένταξη των νέων μεταναστών στην ελληνική κοινωνία με βάση την άποψη του δοκιμιογράφου; Ποια είναι η δική σας άποψη; (μονάδες 4)

A.I.3. Να αναγνωρίσετε τον τρόπο ανάπτυξης της τέταρτης παραγράφου («ο προβληματισμός. . . γνώση»). Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (μονάδες 3)

A.I.4. Να αναλύσετε τα δομικά στοιχεία της 3^{ης} παραγράφου («Σε κάθε περίπτωση. . . υποδοχής»). (μονάδες 3)

A.I.5. Να αναγνωρίσετε **έναν (1)** τρόπο και το μέσο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με συγκεκριμένα στοιχεία από το κείμενο. (μονάδες 3)

A.I.6 Να αναγνωρίσετε τη λειτουργία των εισαγωγικών στις λέξεις της πιο κάτω πρότασης, της δεύτερης παραγράφου:

[...] ήταν αρχικά η αδιαφορία ή η προσπάθεια «**αφομοίωσης**» των μεταναστών και των παιδιών τους και αργότερα η «**ένταξη**» ή η «**ενσωμάτωση**» των μεταναστών [...].

(μονάδες 1)

A.I.7. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις των φράσεων με ένα συνώνυμο, χωρίς να αλλάξετε τον γραμματικό τους τύπο:

(μονάδες 2)

μπορεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση της προσωπικότητας

η ενίσχυση όμως του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα

A.I.8 Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω λέξεις με ένα αντώνυμο, χωρίς να αλλάξετε τον γραμματικό τους τύπο:

(μονάδες 3)

δύσκαμπτο

μονοπολιτισμικές

σύγχρονων

A.I.9 Να γράψετε ένα παράγωγο επίθετο και ένα ουσιαστικό των πιο κάτω ρημάτων

(μονάδες 3)

διαμορφώνονται

θεωρείται

αποδίδεται

A.I.10. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

Σε μαθητικό Συνέδριο του Σχολείου σας με θέμα «Κοινωνικός αποκλεισμός και Σχολείο», καλείστε σε ομιλία σας να αναπτύξετε **τρία (3)** αίτια της έξαρσης του φαινομένου του ρατσισμού και να καταγράψετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να αμβλύνει το φαινόμενο αυτό.

(Έκταση: 350 - 400 λέξεις)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

A. Κωνσταντίνος Θεοτόκης, *Η Τιμή και το Χρήμα*

[...] «Έφταιξα, μα τώρα εδιορθώθηκαν όλα. Την Κυριακή βάζω στεφάνι. Εδώ τα κλειδιά του κομού 'είπε να μου τα δώκεις τα χίλια»

«Και ξαναγοράζεις» του 'πε η Ρήνη πικρά «και την αγάπη; Ω, τι έκαμες!» Κι εβάρθηκε να κλαίει.

«Την αγάπη;» ερώτησε αχνίζοντας ' «και δεν την έχω;»

«Όχι!» του αποκρίθηκε «όχι! για λίγα χρήματα ήσουν έτοιμος να με πουλήσεις και χωρίς αυτά δε μ' έπαιρνες 'πάει η αγάπη. Επέταξε το πουλί!»

«Θα ξανάρθει» της απολογήθηκε λυπημένος, «στη ζεστή τη φωλιά του. Η ζωή μας θα 'ναι παράδεισος!»

«Όχι!» του 'πε, «έπειτα απ' ότι έκαμες όχι! κι α σ' αγαπούσα, δε θα ερχόμουν μαζί σου. Είμαι δουλεύτρα ποιονε έχω ανάγκη;» Και σε μια στιγμή ξακολούθησε: «Γιατί ν' αδικηθούν τα αδέλφια μου;»

«Σ' εδυστύχεψε!» είπε πάλι πικρά ο πατέρας που τώρα ήταν ξενέρωτος. «Γιατί να μην τα δώσει από την αρχή όπως τση το 'πα; Ανάθεμά τα τα τάλαρα!»

«Πάμε!» είπε ο Αντρέας.

«Όχι!» του 'πε μ' απόφαση «εδώ είναι ο χωρισμός μας. Θα πάω σε ξένα μέρη, σε ξένον κόσμο, σ' άλλους τόπους 'θα δουλέψω για με και για να κουναρήσω το παιδί που θα γεννηθεί. Θα μου δώσει η μάνα γράμματα για να' βρω αλλού εργασία 'θα τα πάρει από τες κυράδες της. Όχι, δεν έρχομαι! Είμαι δουλεύτρα ποιόνε έχω ανάγκη;» Κι έπειτα από μία στιγμή, σα ν' απαντούσε σε κάποια σκέψη εξαναφώναξε: «Δεν έρχομαι, δεν έρχομαι!»

Ο Αντρέας την εκοίταζε ξεταστικά κι εκατάλαβε πως όλα τα λόγια θα 'ταν χαμένα.

«Ανάθεμα τα τα τάλαρα!» εφώναξε πάλι απελπισμένος. «Πάει η ευτυχία μου!»

ΕΡΩΤΗΣΗ:

B1.I. Η Ρήνη χαρακτηρίζεται ως περίπτωση γυναίκας που απελευθερώνεται από τις προκαταλήψεις που επικρατούσαν στην εποχή της. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι επιβεβαιώνεται αυτός ο χαρακτηρισμός; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με δύο επιχειρήματα λαμβάνοντας υπόψη τις πράξεις της ηρωίδας. (μονάδες 6)

B. Θοδόση Πιερίδη, «Κυπριακή Συμφωνία»

*«Τραγουδώ, τραγουδώ το νησί μου
που 'ναι τόσο μικρό για να μπόρει
σαν πουλί να χωρέσει στη χούφτα μου.
Που 'ναι τόσο μεγάλο, να μπόρει*

να χωρά την ακέρια ανθρωπότητα
όπως κλείνει η μια μόνη σταγόνα
τον πλατύν ωκεανό που τη γέννησε.

Τραγουδώ, τραγουδώ τους ανθρώπους
του νησιού μου –και κείνους που πέρασαν
κι ολοτρόγυρα ανθίζουν τα χνάρια τους
και κεινούς όπου σήμερα οδεύουνε
στη σκληρήν ανηφόρα –και κείνους
που θε να 'ρθουν να πούνε βροντόφωνο
της χαράς, της χαράς το τραγούδι [...]]»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

Β.1.Π. α. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε δύο εκφραστικά μέσα του πιο πάνω αποσπάσματος. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορά σε συγκεκριμένο στίχο. (μονάδες 2)

Β.1.Π.β. Σε ποια ιστορική περίοδο αναφέρεται το ποίημα; Να εντοπίσετε και να αναλύσετε την προφητεία του ποιητικού υποκειμένου, κάνοντας αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους. (μονάδες 4)

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ. Μίλτος Σαχτούρης, «Απόκρια»

Μακριά σ' έν' άλλο κόσμο γίνηκε αυτή
η αποκριά
το γαϊδουράκι γύριζε μες στους έρημους δρόμους
όπου δεν ανέπνεε κανείς
πεθαμένα παιδιά ανέβαιναν ολοένα στον ουρανό
κατέβαιναν μια στιγμή να πάρουν τους αετούς τους
που τους είχαν ξεχάσει
έπεφτε χιόνι
γυάλινος χαρτοπόλεμος
μάτωνε τις καρδιές
μια γυναίκα γονατισμένη
ανάστρεφε τα μάτια της σα νεκρή
μόνο περνούσαν φάλαγγες στρατιώτες εν δυο
εν δυο παγωμένα δόντια

Το βράδυ βγήκε το φεγγάρι
αποκριάτικο
γεμάτο μίσος
το δέσαν και το πέταξαν στη θάλασσα

μαχαιρωμένο
Μακριά σ' έν' άλλο κόσμο γίνηκε αυτή
η αποκριά.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δ. Μ. Αναγνωστάκης, «Στον Νίκο Ε... 1949»

Φίλοι
Που φεύγουν
Που χάνονται μια μέρα
Φωνές
Τη νύχτα
Μακρινές φωνές
Μάνας τρελής στους έρημους δρόμους
Κλάμα παιδιού χωρίς απάντηση
Ερείπια
Σαν τρυπημένες σάπιες σημαίες

Εφιάλτες,
Στα σιδερένια κρεβάτια
Όταν το φως λιγοστεύει
Τα ξημερώματα.

(Μα ποιος με πόνο θα μιλήσει για όλα
αυτά;).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

Β.2.α Τα δύο ποιήματα αντανακλούν την τραγική κατάσταση του εμφύλιου πολέμου στην Ελλάδα. Να περιγράψετε και να συγκρίνετε πώς απεικονίζεται η τραγικότητα αυτή. (μονάδες 8)

Β.2.β Να αναφέρετε δύο (2) χαρακτηριστικά της νεωτερικής ποίησης που υπάρχουν στα ποιήματα «Αποκριά» του Μίλτου Σαχτούρη και «Στον Νίκο Ε....1949» του Μανώλη Αναγνωστάκη. (μονάδες 2)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Γεώργιος Βιζυηνός, «Το αμάρτημα της μητρός μου»

[...] Τήν ἀδελφήν ταύτην τήν ἐφαναζόμην ωραίαν καί συμπαθητικήν, ἀνεπτυγμένην καί ἐξυπνον, μέ γράμματα, μέ χειροτεχνήματα, μέ ὅλας ἔν γένει τάς ἀρετάς ὅσας εἶχον αἱ κόραι τῶν χωρῶν, ὅπου ἔζων μέχρι τότε. Καί ἀντί τούτων ὅλων τί εὔρον; Ἀκριβῶς τό ἀντίθετον. Ἡ θετή μου ἀδελφή ἦτον ἀκόμη μικρά, καχεκτική,

κακοσχηματισμένη, κακόγνωμος, καί πρό πάντων δύσνους, τόσον δύσνους, ὥστε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μ' ἐνέπνευσεν ἀντιπάθειαν.

— Δός το πίσου τό Κατερινιώ, ἔλεγον μίαν ἡμέραν εἰς τήν μητέρα μου. Δός το πίσου, ἄν μ' ἀγαπᾷς. Αὐτήν τήν φοράν σέ τό λέγω μέ τά σωστά μου! Ἐγώ θά σέ φέρω μίαν ἄλλην ἀδελφήν ἀπό τήν Πόλι. Ἐνα εὐμορφο κορίτσι, ἕνα ἔξυπνο, πού νά στολίση μίαν ἡμέρα τό σπίτι μας.

Ἐπειτα περιέγραψα μέ τά ζοηρότερα χρώματα ὅποιον θά ἦτο τό ὀρφανόν, τό ὅποιον ἔμελλον νά τῆς φέρω, καί πόσον πολύ θά τό ἠγάπων.

— ὦ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως. Ἐνόμισα ὅτι σύ θά ἀγαπήσης τό Κατερινιώ περισσότερο ἀπό τοὺς ἄλλους, ἀλλά, ἀπατήθηκα! Ἐκεῖνοι δέν θέλουν διόλου ἀδελφήν, καί σύ θέλεις μίαν ἄλλην! Καί τί φταίγει τό φτωχό, σάν ἔγινεν ὅπως τό ἔπλασεν ὁ Θεός. Ἄν εἶχες μίαν ἀδελφήν ἄσχημην καί μέ ὀλίγον νοῦν, θά τήν ἔβγαζες δι' αὐτό μέσα στοὺς δρόμους, γιά νά πάρης μίαν ἄλλην, εὐμορφην καί γνωστικήν.

— Ὅχι, μητέρα! Βέβαια ὄχι! ἀπήντησα ἐγώ. Μά ἐκείνη θά ἦτο παιδί σου, καθὼς καί ἐγώ. Ἐνῶ αὐτή δέν σοῦ εἶναι τίποτε. Μᾶς εἶναι ὅλως διόλου ξένη.

— Ὅχι! ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ μου μετὰ λυγμῶν, ὄχι! Δέν εἶναι ξένο τό παιδί! Εἶναι δικό μου! Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά τό πλανέσω· καί τό ἐτύλιζα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μέσ' στήν κούνια σας. Εἶναι δικό μου τό παιδί, καί εἶναι ἀδελφή σας!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Β.3.α Ποίος εἶναι ὁ κυρίαρχος ἀφηγηματικός τρόπος που χρησιμοποιεῖ ὁ Βιζυηνός στο πιο πάνω απόσπασμα καί τι ἐξυπηρετεῖ ἡ ἐπιλογή αὐτή; (μονάδες 2)

Β.3.β Λαμβάνοντας υπόψη σας τὸ πιο πάνω απόσπασμα ἀλλά καί ολόκληρο τὸ διήγημα νὰ ἐξηγήσετε ποιο εἶναι «τὸ ἀμάρτημα» τῆς μητέρας καί νὰ παρουσιάσετε τὶς συνέπειες που εἶχε αὐτό τὸ «ἀμάρτημα» γιὰ τὴν ἴδια τὴν μητέρα καί γιὰ τὴν υπόλοιπη οἰκογένεια. (μονάδες 6)

ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

Ο Διευθυντής

Ανδρέας Λοῖζου